

مقررات‌زدایی عامل هدایت سرمایه‌ها به سرمایه‌گذاری صادرات‌گرا است

نشاره:

آینده اقتصاد ایران به جهش صادرات غیرنفتی و سوق یافتن سرمایه‌گذاری‌های جدید به سوی سرمایه‌گذاری‌های صادرات‌گرا بستگی دارد. کسب یک درصد سهم تجارت جهانی و ارسال سالانه ۲۰۰ میلیارد دلار کالا به بازارهای جهانی ظرف دو دهه آینده، مستلزم تأمین نرم‌افزارها و سخت‌افزارهای مورد نیاز است. دستیابی به اقتصاد غیرمتکی به نفت که یکی از اهداف بزرگ اقتصادی جمهوری اسلامی است که تحقق آن می‌تواند رشد و توسعه پایدار اقتصادی، رفاه عمومی، اشتغال مناسب و مولد و درآمد‌های مشروع و قابل‌بهره برای هم‌وطنان به ارمغان آورد، به برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری دقیقی نیاز دارد.

در این راستا جذب سرمایه‌های داخلی و خارجی و هدایت آنها به سمت تولید و عرضه کالاها و خدمات قابل رقابت در عرصه بین‌المللی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. کارشناسان ارزش تجارت خارجی در زمینه تحقق سرمایه‌گذاری صادرات‌گرا و جهش صادرات غیرنفتی آینده‌ها و نظرات قابل‌توجهی دارند که مطالعه آنها می‌تواند سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان اقتصادی را در راه خطبری که پیش رو دارند، کمک کند.

خبرنگار نشریه «بررسی‌های بازرگانی» در گفت‌وگو با مهرداد علی‌نقی خاموشی رئیس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران عمده‌ترین راهکارها و شیوه‌های عملی برای تحقق سرمایه‌گذاری صادرات‌گرا را چگونگی آنها با هم این گفت‌وگو را می‌خوانیم.

■ سرمایه‌گذاری صادرات‌گرا چه

معنا و ویژگی‌هایی دارد؟

□ سرمایه‌گذاری صادرات‌گرا به آن نوع از سرمایه‌گذاری گفته می‌شود که با هدف تولید کالا یا خدمات برای صادرات مبادرت به انجام آن می‌شود. لذا باید دارای ویژگی‌های خاص باشد.

در شرایط خاص اقتصادی ایران، با توجه به نبود ثبات اقتصادی و نوسان‌های سریع قیمت‌ها، به‌ویژه قیمت ارز،

عمده‌ترین ویژگی سرمایه‌گذاری صادرات‌گرا آن است که این سرمایه‌گذاری بایستی از ابتدای کار بر اساس ارز به قیمت بازار آزاد برآورد و محاسبه شود. حتی در مورد مطالعه طرح و هزینه‌های ریالی آن از قبیل تهیه زمین، احداث ساختمان و تأمین آب و برق و غیره. این هزینه‌ها هم بایستی بر اساس نرخ ارز آزاد برآورد و محاسبه شود. علاوه بر آن، هزینه تأمین مواد اولیه،

دستمزد و استهلاک نیز باید بر همین اساس برآورد و محاسبه شود. بدیهی است مبنای طول مدت کار در جریان تولید نیز بایستی بر اساس یک شیفت کاری محاسبه شود تا آنکه بتوان قیمت تمام‌شده کالا را برای صادرات به بازارهای بین‌المللی تعیین کرد. روشن است که این قیمت در صورتی می‌تواند ناشی و حاصل سرمایه‌گذاری صادرات‌گرا باشد که حداقل پانزده درصد

بسته‌بندی، شکل‌بندی و تناسب با سلیقه‌های بازار مربوط در خارج، معطوف ساخته و در نهایت برای هر صادرکننده‌ای که بتواند از میزان مشخصی مثلاً یکصد هزار دلار بیشتر کالا صادر کند، در برابر هر دلار ارز تحصیلی اضافی، جایزه ریالی مشخصی در نظر گرفته شود.

خواهد شد. بنابراین روشن است که هدایت سرمایه‌های بخش خصوصی به سوی سرمایه‌گذاری‌های صادرات‌گرا، فعلی است که تنها و تنها با اصلاح

زیر پایین‌ترین قیمت بین‌المللی کالا یا فرآورده مشابه باشد. بدیهی است در غیر این صورت سرمایه‌گذاری موردنظر صادرات‌گرا نخواهد بود.

■ دولت در هدایت سرمایه‌گذاری‌های صادرات‌گرا چه نقشی دارد؟
□ متأسفانه شرایط اقتصادی جاری ایران سبب شده است دولت

○ با توجه به نبود ثبات اقتصادی و نوسان سریع قیمت‌ها به‌ویژه نرخ ارز، عمده‌ترین ویژگی سرمایه‌گذاری صادرات‌گرا آن است که سرمایه‌گذار باید از ابتدا در مناسبه‌هزینه‌ها، مواد اولیه، دستمزد و حتی استهلاک، نرخ ارز در بازار آزاد را مورد توجه قرار دهد.

سرمایه‌گذاری‌های صادرات‌گرا در چه بخش‌هایی از اقتصاد ایران جواب می‌دهد؟

□ همان‌گونه که پیش از این اشاره کردم، سرمایه‌گذاری‌های صادرات‌گرا در هر بخش و رشته‌ای از فعالیت، چنانچه از ویژگی‌هایی که به عنوان ویژگی‌های سرمایه‌گذاری صادرات‌گرا قبلاً به آنها اشاره شد، برخوردار باشند، جواب می‌دهد.

این بخش‌ها تا جایی که به‌سادگی می‌توان به آنها اشاره کرد، در واقع همان بخش‌هایی هستند که هم‌اکنون تولیدات آنها به خارج صادر می‌شود. ولی به‌طور کلی و اصولی باید توجه داشت که چنانچه ویژگی‌های برشمرده برای سرمایه‌گذاری‌های صادرات‌گرا مهیا باشند، بی‌توید سرمایه‌گذاری صادرات‌گرا در آن بخش‌هایی جواب خواهد داد که از محتوای ملی بالایی برخوردار باشد. از آن جمله می‌توان به صنایع تولید مواد غذایی، صنایع استخراجی، نساجی، ساختمانی، خدماتی و... اشاره کرد و اینها همه باز مشروط به فراهم بودن امکانات و شرایط و ضوابط لازم و موردنیاز مربوط خواهد بود.

سیاست‌ها و مکانیزم‌های صادراتی و به بیان روشن‌تر مقررات‌زدایی میسر خواهد شد که کلید آن در دست دولت و مجلس شورای اسلامی است.

■ برای آنکه سرمایه‌گذاری صادرات‌گرا در ایران پا بگیرد، دولت چه تشویق‌هایی را باید اعمال کند؟

□ اولین گام در این زمینه آن است که فعل یا عمل صادر کردن در افکار عمومی به یک ارزش ملی - انقلابی - مذهبی تبدیل شود و به بیان روشن‌تر، صادرکننده به عنوان سرباز انقلاب در صحنه اقتصادی شناخته و معرفی شود. در ثانی ارزش این سرباز با حجم صادرات وی رابطه و بستگی مستقیم داشته باشد. ثالثاً صادرات به‌طور کلی برای مدت حداقل ده سال از پرداخت مالیات معاف شود. رابعاً سازمان‌های اداری مرتبط با صادرات و به‌طور کلی بانک‌ها، بیمه و حمل و نقل و گمرکات که کلاً براساس واردات بنا شده‌اند، با چرخشی سریع در خدمت صادرات و خدمات صادراتی قرار گیرند.

در مرحله بعد، سایر سازمان‌های اداری افکار خود را از لحاظ الگوی مصرف، به‌ویژه در ارتباط با نوع

ابزارهای مالی لازم برای هدایت سرمایه‌گذاری آن هم به سمت و سوی که در نظر دارد، در اختیار نداشته باشد، یا اینکه دست‌کم ابزارهای در اختیار در حد کافی کارساز نباشند. اما چنانچه سرمایه و به‌طور کلی ابزارهای در اختیار دولت کارساز باشند، در این صورت دولت می‌تواند از این ابزار و به‌طور مثال اعتبارات بانکی با نرخ ترجیحی و برگشت سود بازرگانی و حقوق و عوارض گمرکی و همان‌گونه که عنوان شد، در پاره‌ای موارد با پرداخت نرخ ترجیحی در برابر ارز صادراتی که از محل وصول عوارض واردات تأمین می‌شود، استفاده کند.

■ چگونه می‌توان سرمایه‌های بخش خصوصی را به سوی سرمایه‌گذاری‌های صادرات‌گرا سوق داد؟

□ هر اندازه دولت و مجلس شورای اسلامی سیاست مقررات‌زدایی را درباره صادرات بیشتر دنبال کنند و باعث بانی آن شوند که سرمایه‌گذاری در زمینه صادرات از سوددهی بیشتری برخوردار شود، به همان اندازه سرمایه‌ها به سوی سرمایه‌گذاری برای صادرات هدایت

■ آیا زیرساخت‌های اقتصادی موجود در ایران امکان تحقق سرمایه‌گذاری‌های صادرات‌گرا را فراهم می‌سازد یا بخشی از فعالیت‌های دولت باید به تأمین این زیرساخت‌ها اختصاص یابد؟

□ زیرساخت‌های اقتصادی موجود در ایران که در اینجا منظور من زیرساخت‌های اقتصادی نرم‌افزاری است، زمسانی می‌تواند در سرمایه‌گذاری‌های صادرات‌گرا مؤثر باشد که به نحوی اصلاح گردد. باید

سیاست‌های بازارگانی کشور معطوف به صادرات شود و هیچ‌گاه کمبودها باعث جلوگیری از صدور کالا نشوند و امکانات نرم‌افزاری

لازم برای تأمین کمبودها از طریق واردات کالا فراهم گردد و یا آنکه نوسان‌های نرخ تبدیل ارز سبب وارد کردن فشار مستقیم و غیرمستقیم بر صادرات نشود.

همین‌طور در مورد عوارض که بایستی از برقراری هر نوع عوارض بر تولید و صدور کالاهای صادراتی جلوگیری شود و نکات نرم‌افزاری دیگری که پیش از این به آنها اشاره شد.

■ برای خلق مزیت نسبی جهت جهش صادرات، در طرح‌های سرمایه‌گذاری آینده چه بخش‌هایی از اقتصاد کشور استعداد دارند؟ این بخش‌ها چگونه باید شناسایی و هدایت شوند؟

□ به‌طور کلی و اصولی مزیت نسبی کالا و خدمات صادراتی، در صورتی که سرمایه‌گذاری صادراتی دارای

ویژگی‌های لازم برای سرمایه‌گذاری‌های صادرات‌گرا باشد، خودبه‌خود در برخی کالا و خدمات که به‌طور مثال محتوای ملی آن در مقایسه با سایر انواع کالا یا خدمات تولیدی بیشتر است، ایجاد خواهد شد. لذا به خلق تصنعی آنها نیازی نخواهد بود.

نکته درخور توجه آن است که اگر قصد ما توسعه صادرات است، نخست باید شرایط و زمینه‌های لازم برای این توسعه فراهم شوند و به‌طور مثال در طرح‌های سرمایه‌گذاری آینده این

○ اگر دولت و مجلس شورای اسلامی به مقررات‌زدایی درباره صادرات متعهد گردند و بانی آن شوند که سرمایه‌گذاری در زمینه صادرات از سوددهی بیشتری برخوردار شود، سرمایه‌ها به سوی سرمایه‌گذاری صادرات‌گرا هدایت خواهد شد.

طرح‌ها با توجه به ویژگی‌های لازم برای سرمایه‌گذاری‌های صادرات‌گرا تهیه و توجیه شوند. زیرا تنها در این صورت است که می‌توان به‌صورت علمی و منطقی مدعی شد که کدامین کالا یا خدمات تولیدی کشور از مزیت بیشتری برخوردار است. اما هدایت کردن سرمایه‌گذاری‌ها نیز برای نیل به هدف کافی نیست، زیرا چنانچه زمینه، شرایط و امکانات لازم فراهم نباشد، هیچ‌گونه هدایت یا ایجاد تسهیلات و تملیفات برای توسعه سرمایه‌گذاری صادرات‌گرا نمی‌تواند آن‌طور که باید و شاید مؤثر باشد.

برای مثال می‌دانیم که بازارهای جهانی بین تولیدکنندگان کالا تقسیم شده است و لذا ورود تولیدکنندگان جدید به این بازارها مستلزم تمهیداتی از قبیل مرغوبیت کالا با قیمت پایین و یا

دامپینگ کردن قیمت کالا برای بیرون راندن رقیب از بازار و جایگزین وی شدن است. البته این امر به سادگی دست‌یافتنی نیست، زیرا برای جلوگیری از بروز چنین واقعه‌ای، منطقه‌های اقتصادی قوانین و روش‌هایی تدوین و پیش‌بینی کرده و می‌کنند که حتی‌المقدور از دست دادن بازارهای خود جلوگیری کنند. بنابراین رفع این معضل نیز نیاز به نرم‌افزار و نگرش جدید به موضوع خواهد داشت.

■ نقش بانک‌ها در مبحث

سرمایه‌گذاری‌های صادرات‌گرا چیست و چه کمک‌هایی می‌توانند ارائه دهند؟

□ به‌طور کلی

و اصولی بانک‌ها

به‌خودی‌خود نمی‌توانند در سرمایه‌گذاری‌های صادرات‌گرا نقش و جایگاهی داشته باشند، به‌ویژه به‌نظام بانکی ما که بانک‌ها دولتی هستند و در واقع حکم یک بانک را دارند. مگر آنکه گفته شود برای سرمایه‌گذاری‌های صادرات‌گرا یک بانک تخصصی ایجاد شود که در آن صورت نیز معلوم نیست این بانک در شرایط اقتصادی حاکم بر کشور بتواند به وظایف خود عمل کند.

به‌طور کلی باید یادآور شد که نقش بانک‌ها در مبحث سرمایه‌گذاری‌ها اجرای سیاست‌های پولی است و جز این نقشی برعهده ندارند. چنانچه نظر، کمک به سرمایه‌گذاری‌های صادرات‌گرا باشد، سیاست‌های پولی کشور است که باید دستخوش تغییر و تحول شود و اصلاح گردد.

■ برای آنکه این نوع

اصلاحات زیرساخت‌های نرم‌افزاری مانند سیاست‌های بازرگانی کشور با نگرشی صحیح به تولید برای صادرات، جواب مثبت خواهد داد. خاصه آنکه همواره در این زمینه توصیه‌های لازم برای فراهم ساختن امکانات و اصلاح سیاست‌های بازرگانی جابه‌جا مطرح و توصیه شده است.

■ توصیه‌های شما به دولت در زمینه حمایت از سرمایه‌گذاری صادرات‌گرا چیست؟

□ توصیه اصلی من هم به دولت و هم به مجلس شورای اسلامی درخصوص کمک به توسعه سرمایه‌گذاری‌های صادرات‌گرا همان‌گونه که اشاره کردم، آن است که تا حد ممکن سیاست مقررات‌زدایی درباره صادرات را دنبال و اعمال کنند تا آنکه سرمایه‌گذاری در زمینه صادرات از سوددهی بیشتری برخوردار شود. سیاست‌های

بازرگانی با نگرش به توسعه صادرات اصلاح و به واقعیت نیز عنایت شود که استمرار و تداوم حضور در بازار، با توجه به هزینه‌های بالایی که ورود به جریان تولید و صادرات دارد، حضور مستمر و تداوم بلاانقطاع ارسال کالا به بازارهای صادراتی برای نگاه‌داری بازار صادراتی را طلب می‌کند که از جمله اصول اولیه صادرات کالاهای صنعتی و موفقیت در این راه است. این مهم در هر حال به سیاست‌های بازرگانی کشور بستگی دارد و باید مورد توجه ویژه قرار گیرد.

کالا و صدور کالا به بازارهای بین‌المللی با نام طرف خارجی است.

این روشی است که اتاق ایران مدتی است آن را دنبال می‌کند و من در این دو سفر اخیری که یک هیأت اقتصادی را برای برگزاری همایش‌های اقتصادی به آلمان و انگلیس برده بودم، در همه همایش‌ها، سخنرانی‌ها و مذاکرات با سرمایه‌گذاران خارجی آن را مطرح کردم.

■ چه کشورهایی در اجرای برنامه سرمایه‌گذاری صادرات‌گرا موفق بوده‌اند؟ آیا می‌توانند الگویی برای ایران باشند؟

□ بررسی عملکرد صادراتی کشورهای پیشرفته در زمینه صادرات کالا و خدمات نشان می‌دهد که به‌طور نمونه

○ باید طرح‌های سرمایه‌گذاری آینده با توجه به ویژگی‌های لازم برای تحقق سرمایه‌گذاری‌های صادرات‌گرا تهیه و توجیه شوند. اگر شرایط، زمینه و امکانات لازم فراهم نشود، هیچ‌گونه هدایت با ایجاد تسهیلات و تبلیغات برای سرمایه‌گذاری صادرات‌گرا نمی‌تواند مؤثر باشد.

آلمان بعد از جنگ دوم جهانی همین شیوه را اتخاذ کرد و موفق بود. در چند دهه اخیر نیز کشورهای جنوب شرقی آسیا از همین شیوه استفاده کردند. البته باز هم باید یادآور شوم که موفقیت در اتخاذ چنین شیوه‌ای در هر حال منوط به رعایت شرایط و انجام تمهیداتی خواهد بود که کم و بیش به آنها اشاره شد.

■ آیا اتاق بازرگانی می‌تواند سرمایه‌گذاران در رشته‌های مختلف را به سوی سرمایه‌گذاری صادرات‌گرا سوق دهد، تاکنون در این زمینه چه فعالیت‌هایی را انجام داده است؟

□ مسلماً در صورت فراهم بودن شرایط و زمینه‌های لازم و از جمله

سرمایه‌گذاری در کشور یا بگیرد، عضویت در سازمان‌های منطقه‌ای و جهانی الزامی است. نظرتان را در این زمینه بیان بفرمایید.

□ بلی، به‌طور غیر مستقیم. زیرا لازمه توسعه صادرات، حضور در بازارهای بین‌المللی صادرات است و لازمه حضور در بازارهای بین‌المللی صادرات و به عبارت روشن‌تر حضور مؤثر در این بازارها، حضور در مجامع منطقه‌ای و جهانی تصمیم‌گیری‌های مربوطه می‌باشد و لذا با حضور در این مجامع یعنی سازمان‌های منطقه‌ای و جهانی و به تبع آن، توسعه صادرات است که سرمایه‌گذاری‌های صادرات‌گرا با اقبال و توسعه لازم روبه‌رو می‌شود.

■ آیا می‌توان سرمایه‌گذاری‌های خارجی را به سوی طرح‌های سرمایه‌گذاری‌های صادرات‌گرا سوق داد؟ چگونه می‌توان به این مهم دست یافت؟

□ بلی. همان‌گونه که پیش از این عنوان کردم، تولیدکنندگان جهانی برای جلوگیری از ورود تولیدکنندگان تازه به بازارهای صادراتی خود، قوانین و روش‌هایی تدوین و پیش‌بینی کرده‌اند که حتی المقدور از ورود تولیدکنندگان جدید و از دست دادن بازارشان جلوگیری کنند. لذا برای فائق آمدن بر این روش‌ها و سیاست‌ها و یافتن جایگاهی در بازرگانی بین‌المللی باید به دنبال راهی عملی بود. عملی‌ترین و پرسودترین راهی که در این زمینه وجود دارد، جلب مشارکت خارجیان در سرمایه‌گذاری و تولید و به عبارت دیگر تشکیل شرکت‌های تولیدی با مشارکت طرف‌های خارجی برای تولید